

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

11 An lex eo ipso, quo irritat actum, prohibeat in conscientia illius
executionem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

lib. 3. dicitur Tufcus verba forma, conclus. 414. n. 14. 15. 18. Et sequitur. A tenendum est generaliter loquendo, actum validum esse, nisi lex, aut statutum vitiosius procedat annullando actum...

9 Aduerto quod dadium est an forma inducta, sit substantialis, vel accidentalis, praesumi debere substantialem praesupponit si fauorem contineat: tradit Fatimacius num. 221. cum Mahellao sing. l. 130. Et sequitur, Roland. cons. 43. num. 13. lib. 2. Et cons. 30. num. 1. Et cons. 55. num. 26. lib. 3. Vantius in tract. de nulli. rub. quot. Et quibus modis nullitas in iudicio proponatur, num. 52.

PUNCTVM X.

An lex irritans actum ipso iure indigeat sententia, vt effectum sortiatur

- 1 Irritatio succedit actui iam facto, ob omissionem forma accidentalis, non habet effectum, quousque a iudice declaratur.
2 Quando irritatio comitatur actum, vel illum antecedit, et in odium transgredientis imponitur, probabile est non habere effectum ante sententiam.
3 Quaedam diligenter notanda, quoties declaratoria requiritur.
4 An lex irritans actum, v. g. testamentum, electionem ob non seruatum solemnitate, aliquem habeat effectum in conscientia. Proponitur prima sententia non habere, si nihil contineat aduersum naturalem iustitiam.
5 Secunda sententia docet effectum habere.
6 Tertia distinguit inter actum publicae potestatis, vel praeprie.
7 Praefertur secunda sententia.

1 Dico primo, si irritatio succedat actui iam facto ob non seruatum aliquam accidentalem conditionem, censetur non habere effectum integrum, quousque a iudice declaratur: sicuti diximus de pena a lege imposita. Exempla sunt leg. irritatur donatio; venditio & alii actus, ex quibus gabella non soluitur quia tunc actus praesupponitur sine facti, & sine vlla legis testentia; irritatio vero poitea subsequens poena est in odium delicti commissi. Ergo debet legi naturam legis poenalis, quae indiget sententia saltem declaratoria, criminis: & ita vt probabile defendit Suarez lib. 5. c. 32. n. 2. Et 3. Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 4. num. 9. Fatimac. 2. p. fragm. c. de lege, num. 102. pag. mihi 196. latius 157. 160. 161. Et 122. pag. 111.

2 Dico secundo quando irritatio comitatur actum seu illum antecedit, & imponitur ob solam legis prohibitionem, & in odium transgredientis, probabile etiam est indigere sententia declaratoria, docet Suar. sup. num. 5. & indicat Sanchez num. 9. & Fatimacius loci citati, & probari videtur ex cap. si religiosus, de lect. in 6. ibi et in pan. in praesumptionibus illius elidit eadem viribus vacatur. Idem habetur in cap. prout, de his qui sunt ad prelatum.

Excipiendus est contractus incapax irritationis, si semel valide sit, hic enim statim irritus fit est in panam apponatur irritatio: constat in matrimonio prohibito ei qui cognouit conjugem uxoris, vel commisit adulterium sub promissione coniugii, vel mortem intulit uxori animo ducendi concubinam? quibus est in poenam delicti commissi irritatio fiat, statim habet effectum, cum matrimonium auteratur, quia alio tempore habere non potest & tradit Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 4. fine.

3 Aduertendum tamen est ex Fatimac. num. 167. quoties declaratoria requiritur ad executionem poenae impositae ipso iure, citandum esse delinquentem, vt poena executioni mandari possit. contentit Clarus in practica, §. fin. quaest. 31. n. 3. vers. item add. Tufcus verbo declaratio, conclus. 96. n. 3. Et 98. n. 62. Ratio esse potest quia illa declaratio est actus iudicii, & sententiae, qui sine citatione fieri non potest.

Secundo aduerto cum eodem Fatimacio, Tufco, & aliis ab huiusmodi declaratione dari appellationem, quia nihil est, quod obstat. Excipit nisi factum esset noitium vel periculum in mora. sic Felin. in c. 2. de sponsalibus, n. 4. Et in cap. Rodolphus n. 43. de rescriptis.

4 Difficultas autem est an in contractibus, & electionibus quae irritari possunt per sententiam, esto a principio valida suspensa lex requirit aliquam solemnitatem, & addat verba irritantia, omisso illius solemnitate & conditionis reddat actum nullum in conscientia vel tantum in foro externo, & mediante iudicis sententia. Exemplum est in testamento minus solemnique leges infirmant, cap. cum esset, de testam. l. haec consuetissima. C. qui testamenta facere possunt. Item in electione facta sine con-

Ferd. de Castro Sum. Mor. Pats 1

sensu Capituli, & in alienatione rerum Ecclesiae. In qua te inuenio plures sententias.

Prima affirmat, si actus nihil contineat contra naturalem iustitiam & aequitatem, esse ipso iure validum, quousque rescindatur, quia lex irritans illum fundatur in falsa praesumptione, quae putat electionem esse alicuius indigni, alienationem in damnum esse Ecclesiae, hereditatem fraudulenter esse relictam. Si ergo electio est digna, & alienatio, cedit in utilitatem Ecclesiae, & in testamento nulla est fraus commissa, credibile videtur legem nolle talem actionem irritare: ita docet Nauar. multis relictis commen. de alienatione rerum Ecclesiarum, notab. 11. num. 19. Et comment. de spoliis n. 6. Anton. in c. quia plerique de immunitate Ecclesiarum & ibi Panorm. Et in cap. 1. de constitut. vbi Felinus, Innocent. in cap. quia propter, de elect. & Archid. regul. beneficium, de regulis iuris in 6. contentit. Couar. cap. cum esset, de testam. n. 5. loquens de testamento; cum haereditas fiat de libera voluntate testatoris, posse, inquam, in conscientia hereditatem accipere, & retinere, quousque haereditibus ab intestato applicetur a iudice, idem docet Medina C. de restit. num. 23. fine.

5 Secunda sententia docet huiusmodi leges irritantes statim sortiri suam effectum neque indigere sententia aliqua. sic Saas disp. 16. sect. 9. circa finem. Suar. alios adducens lib. 5. cap. 34. n. 3. Mouetur quia causa irritationis harum legum, non est fraus, vel dolus qui in singulis casibus interuenit, sed illorum periculum, quod adesse communiter recognoscitur. Quae ratio semper subsistit, etiam si in aliquo casu particulari nulla fraus, nec dolus intercesserit.

3 Tertia sententia distinguit inter actus factos virtute publicae potestatis & inter actus factos virtute potestatis propriae & domini. Actus publicae potestatis vocat electionem Praelati, alienationem rerum Ecclesiae: actus privatae potestatis, & domini institutionem haereditis in testamento, venditionem, & alienationem propriarum rerum. Si actus sit publicae potestatis, censet hanc sententia ipso facto esse irritos, si lex irritans esse decernat, neque indigere sententia, quia cum eorum valor a publicae potestate pendeat, & hanc potestatem media lege illi resistat, si non seruetur talis conditio, & forma, absolute actus nullus est censendus. At si actus a privata potestate pendeat, non debet censeri irritus in conscientia, ex eo solum quod lex irritans esse decernat quia bono communi per legem intento sufficienter satisficit si reddantur irriti antecedente sententia.

7 Inter has sententias secunda mihi magis probatur. Existimo enim Principem media sua lege habere efficaciam inhabilitandi personam ad donandum, & contrahendum alia forma quam ipse praescribit, quia hoc pertinet ad commune bonum: quare si hanc intentionem sufficienter exprimit, sine dubio habebit effectum, & irritam reddet donationem. Aduertenda tamen sunt verba legis & rigorose pensanda, an reddant actum nullum in se; an solum in fauorem alicuius partis, an solum reddant actum nullum in exteriori foro hoc est ne ex illo aliquid in iudicio vel extra probari possit: Si verba legis irritant actum in fauorem virtutis contrahentis, eorum existimo habere vim nulla excepta sententia si veto in fauorem alicuius, vt contingit in alienatione rerum Ecclesiae, & minoris contentente Ecclesia, & minore contractus dissoluitur.

Tandem potest fieri irritatio solum quoad probationem externam, & si talem faciendam. vt dicit Molin. tom. 1. de iustit. disp. 81. pag. 297. vers. in hac graui, Et dissidit & Suarez lib. 5. de legibus. Et cap. 31. n. 6. Et 7. circa finem. contingere in testamentis. Affirmant namque testamentum minus solemnia non esse inuadit, a lege quoad naturalem obligationem sed solum quoad civilem & forum externum: quapropter concludunt haereditas sic institutum posse retinere hereditatem, dum non exigitur ab eo; attamen si per iudicem applicetur haerediti ab intestato qui certe id expululare potest, extinguo ipso ius haereditis instituti, quia ob commune bonum lex habere potest hanc efficaciam, aufertendi ab vno dominium & applicandi alteri. Sed haec latius cum de testamentis fuerit sermo.

PUNCTVM XI.

An lex eo ipso, quo irritat actum prohibeat in conscientia illius executionem.

- 1 Lex irritans actum, non prohibet illius executionem formaliter.
2 Proponitur obiectio & soluitur.
3 Quid dicendum de irritatione facta in fauorem alicuius.
4 Cum lege irritante saepe prolixius coniungitur.

1 Respondeo ex eo praesice quod lex irritet actum, non prohibet illius executionem: quia irritatio est effectus distinctus ab obligatione. Exemplus res declaratur. Matrimonium, & professio irritantur, si fiat graui metu & tamen non peccat lex contrahens ex communi sententia, ratione enim metus excusat a peccato. Item testamentum conditum sine debita solemnitate est irritum; & tamen hic condens non videtur

M tur

DE
ASTRO
PALATII
TONI
IIII
EIVS

tur peccare quia nulli facit iniuriam non instituto, poterat enim illum prætermittere non hæc edibus ab intestato liquidem nullam illis obligationem habet: Ergo vitur tutissimo liberè de propriis bonis disponens. Neque obstat ex illo acta aliquam deceptionem, aut iniuriam occurrere, quia hoc est per accidens quod sufficenter honestari potest, si ob rescindendas iniquas, querelas importunas preces, & vexationes ita disponas: sic tenet Salas *disp. 16. sect. 6. Suarez lib. 5. c. 20. præcipud. num. 8. & 11.*

2. Dices, si contractus matrimonium clandestine, & professionem sine debita forma faceres, peccares grauius, esto solum esset decretum irritans: Ergo sufficit irritatio actus, vt prohibitionem inducat.

Respondet distinguendo consequens, sufficit irritatio actus vt prohibitionem inducat per ipsam legem, nego. At si aliunde ex lege ipsa naturali oritur prohibitio, transeat. In supradictis casibus de matrimonio, clandestino & professione sine debita forma nascitur prohibitio ex lege ipsa naturali, qua tenentur actus pertinetes ad religionem & iustitiam valde prætare, nisi aliquæ legitima causa excusetur.

3. Item si irritatio facta est in fauorem alicuius cui fauori ipse cedere potest non peccat inualidè actum faciens: sic filia renuncians hereditati patris contenta dote non peccat, esto inualidè renunciet. Vnde alienans fundum dotalem cum licentia matris, quia hæc irritationes non sunt absolutæ, sed dependentes ab ipsi possunt enim iuramento illas firmare. Ergo non sunt censendæ peccare in tali renunciatione, & alienatione; & ita tradit Salas *n. 8. Suarez supra n. 11.*

4. Dixi in principio legem irritantem actum non prohibere illius executionem ex eo præcisè quod irritans sit vt aduertentes sæpe cum lege irritante coniungi prohibitionem, quod tum ex verbis legis, tum ex materia colligendum est. Si enim verba sint præceptiua, directæ ad personas, clarum est esse legem præcipientem: si autem materia sit exsecrata à lege, vt in ipso odium irritatio fiat, tunc certè præceptum de illa vitanda intelligendum est adesse, quod optime explicuit Suarez *lib. 1. de legibus, cap. 20. n. 10.* sic enim (inquit) lex irritans collationem beneficij per consensionem in conscientia prohibet illam; & lex irritans electionem religiosi ad Episcopatum acceptatam sine licentia sui prælati, prohibet talem acceptationem: sic etiam turpia legata, dum irascuntur in odium scribentis, prohibentur, vt saltem prohibita esse supponatur, in *L. turpia. ff. de legat. 1.*

PUNCTUM XII.

Quibus modis irritatio impediri possit.

1. Si ferenda sit à iudice omnibus illis modis impediatur, quibus impediatur sententia.
2. Si iniquis modis impediatur irritantis sententiam, probabilius tenet Suarez, te obligatum esse rescindere; tamen si non condemnaueris.
3. Quæ debeant supponi ad nostram sententiam.
4. Teneris contractum rescindere, si per actionem iniustam aduersus emptorem impedis rescissionem.
5. Secus si per actionem iniustam aduersus iudicem.
6. Quid dicendum in casu beneficii à te possessi, cuius collatio irritari potest.
7. Irritatio ipso iure imposita in pœnam delicti commissi, cessante delicto cessat.
8. Secus de irritatione ob bonum publicum, quæ nulla ratione etiam ob ignorantiam impediatur.
9. Irritatio in fauorem priuata persona, illa renuncians, cessat.

Ruocanda est in memoriam distinctio supradicta, de irritatione ipso facto, & incurrenda per iudicem. Si irritatio sit ferenda à iudice, impediti omnibus illis modis potest, quibus potest impediti aliqua sententia; cum enim hæc dati non possit nisi causa probata, & sæpe probationes deficient, hæc via optime impediti potest irritatio.

2. Difficultas autem est, si hunc defectum probationis iniquis modis obtineas, scilicet incurrendo metum parti læsæ, ne rescissionem intenter, vel si intenter negas, veritatem, aut subornas iudicem aut falsos testes inducis an tunc teneris in conscientia contractus rescindere, etiam si à iudice non fuerit irritatus?

Suarez *lib. 5. disp. 21.* probabilis existimat te teneri. Probat quia per iniustitiam impediti, ne rescinderetur contractus: Ergo obligaris illum rescindere, cum possis, & confirmas: nam vel teneris restituere aliquid actori, eo quod impediti actus rescissionem, vel non? Dicere autem te nihil restituere esse obligatum affirmat esse incredibile: si autem obligatus es aliquid restituere, necessario dicendum est te esse obligatum restituere rem ipsam & contractum dissoluere, quia alia recompensatio non est faciendæ, cum debitum restitui potest in propria specie.

3. Verum te meam sententiam pronuntiam, suppono hanc naturæ te obligatum non esse rescindere contractum, sed solum reparare damnum factum, v.g. vendidisti rem ultra dimidium iusti pretij, teneris inquam, iure naturæ reddere emptori partem illam pretij in qua excessisti iustitiam æquitatem, & insuper damna si aliqua euenierint ex dilacione huius restitutionis. Ad rem autem reddendam nunquam teneris nisi postea sententia & applicatione iudicis, qui valet rescindere contractum in pœnam excessus & iniustitiam commissa; emptor autem ius non habet recuperandi rem nisi adueniente sententia & applicatione iudicis.

Secundo suppono dupliciter te posse impedire hanc irritationem, vel per actionem iniustam aduersus emptorem, vel per actionem iniustam aduersus iudicem: actio iniusta aduersus us emptorem est, si dolo, vi, metu, & fraude emptorem detineas, ne contractus rescissionem procuraret, vel iudicem impedias, ne sententiam pronuntiet. Actio vero iniusta aduersus iudicem est si interrogatus in iudicio negas veritatem ad idem reduci potest si precibus aut donis absque aliqua vi iudicem persuades ne rescissionem faciat, his ergo positis.

4. Dico primo si per actionem iniustam aduersus emptorem impedis rescissionem contractus, teneris contractum rescindere, quia damna quæ ex iniustitia facta alicui obueniunt debent reparari. Item emptor, & quilibet alius habet ius à natura concessum in iniuriis impediatur à consequentia legati, hæreditatis, muneris, vel alterius cuiusque beneficii: quia ratione dicunt communiter Doctores, te teneri ad restitutionem, si vi, dolo, aut fraude impedis alicui legatum, quod defunctus intendebat relinquere. Nam licet ad legatum non habeat ille ius vllum in re supposita declaratione voluntatis defuncti habet ius ne illi hæc declaratio iniuriis impediatur. Ita similiter in præsentj dicendum est neminem habere ius ad rescissionem contractus validi, nisi supposita sententia iudicis: quia tamen habet ius, ne iniuriis hæc sententia sibi impediatur, ideo si illam impedis obligatus es iniuriam reparare: & cum possis rescindendo contractum integrè reparare, ad eius rescissionem teneris, & hæc doctrina non solum habet verum in rescissione contractus sed etiam in qualibet pœna applicanda actori: nam licet actor non habeat ius ad pœnam, nisi supposita sententia, & applicatione iudicis, habet tamen ius, ne iniuriis impediatur talis applicatio.

5. Dico secundo, si per actionem iniustam aduersus iudicem impediatur contractus rescissionem non teneris rescindere, sic videtur sentire Nauarr. *cap. 18. n. 48.* & Valquez *de legibus, disp. 175. cap. 1.* quatenus affirmat nullum teum obligatum, esse ad restitutionem pœnæ debitæ post condemnationem etiam iniuriam & iniuste impediatur, quia tunc non committis iniustitiam aduersus emptorem, quia emptori ante sententiam non habet ius iustitiae, vt sibi pretium reddatur, sed solum habet ius à lege illud intendendi, & procurandi: Ergo cum in iudicio negas veritatem, non committis iniustitiam aduersus emptorem, quia ipse emptor non habet ius iustitiae: vt in iudicio veritatem manifestes: hoc enim ius oriri poterat ex eo quod haberet ius iustitiae ad rescindendum contractum at hoc non habet ante sententiam, sed solum habet ius ad procurandum, quod est ius legale. Ergo nulla iniustitia aduersus emptorem committitur, ac proinde nulla est obligatio reparandi: Confirmo. Si denunciatori delinquentis applicanda est aliqua pœna ob denuntiationem factam, & tu impediatur illius consequentiam; communior sententia quam etiam approbat Suarez *lib. 5. cap. 27. n. 7.* tenet non esse obligatum, quia ipse non habet ius iustitiae ad pœnam antecedentem ad iudicis applicationem: sed similiter emptor non habet ius iustitiae ad rescissionem contractus, nisi applicatione facta. Ergo ad intendendam sententiam & procurandam pœnæ applicationem à lege habet ius denunciator, sicuti habet emptor ad rescindendum contractum, sed hoc ius non præstat negationem veritatis in iudicio esse contra iustitiam commutatam. Ergo, Neque etiam ius quod habet emptor ad contractus rescissionem: nam quod vnum ius concessum sit ob bonum commune reipublicæ, aliud ob speciale partis læsæ, accidentarium est, si vtrumque ius est eiusdem rationis, scilicet legale.

6. Ex quo inferendum est, si consequutus fuisti beneficium valde siue per alicuius resignationem, siue per ordinarij provisionem; & alius quia cognouit aliquem defectum, ratione cuius cassari electio potest, intenter cassationem: tu vero negando veritatem in iudicio, vel alia via, quæ non sit actio iniuriola impediatur irritationem non teneris ad nullam restitutionem, quia nullam iniustitiam aduersus procurantem irritationem committis: illa enim irritatio tanquam lex pœnalis iudicanda est: sic docet Suarez de beneficio non per resignationem acquisito, sed vacanti absolute, & ab ordinario tibi concessio.

7. Restat loqui de irritatione ipso iure imposita. Supponimus ex sepe dictis hanc irritationem imponi posse, vel in pœnam delicti commissi, vel in fauorem reipublicæ aut membrorum eius. Si irritatio imposita est in pœnam delicti commissi, quacumque via delictum excusetur, excusabit irritatio, quia cessante